

UDSKRIFT
AF
ØSTRE LANDSRETS DOMBOG

D O M

Afsagt den 25. januar 2019 af Østre Landsrets 18. afdeling
(landsdommerne Ulla Staal, Alex Puggaard og Niels Christian Baark (kst.)).

18. afd. nr. B-270-18:

Fagligt Fælles Forbund (3F)

som mandatar for

1) A

2) B

3) C

(alle v/advokat Rune Asmussen)

mod

1) Isken ApS

2) Snorri Trastarson

(begge v/advokat Jesper Rasmussen)

Københavns Byrets dom af 3. februar 2018 (BS 6B-447/2017) er anket af Fagligt Fælles Forbund (3F) som mandatar for A, B og C med følgende påstande over for de indstævnte Isken ApS og Snorri Trastarson:

Påstand 1 (chikane i strid med forskelsbehandlingsloven)

Isken ApS og Snorri Trastarson skal in solidum til A betale kr. 25.000 med procesrente fra sagens anlæg.

Påstand 2 (sexchikane)

Isken ApS og Snorri Trastarson skal in solidum til B betale 25.000 kr. med procesrente fra sagens anlæg.

Påstand 3 (sexchikane)

Isken ApS og Snorri Trastarson skal in solidum til C betale 25.000 kr. med procesrente fra sagens anlæg.

Påstand 4 (overvågning)

Isken ApS og Snorri Trastarson skal in solidum til C betale 50.000 kr. med procesrente fra sagens anlæg.

Påstand 5 (chikane i strid med forskelsbehandlingsloven)

Isken ApS og Snorri Trastarson skal in solidum til C betale 25.000 kr. med procesrente fra sagens anlæg.

Påstand 6 (overvågning)

Isken ApS og Snorri Trastarson skal in solidum til A betale 50.000 kr. med procesrente fra sagens anlæg.

Isken ApS og Snorri Trastarson har heroverfor nedlagt følgende påstande:

Over for påstand 4 principalt afvisning af forhøjelsen af påstanden for byretten og i øvrigt frifindelse, over for påstand 6 principalt afvisning, subsidiært frifindelse, og i øvrigt stadfæstelse.

Forklaringer

Der er i landsretten afgivet supplerende forklaring af A, B, C, Snorri Trastarson og Heidi Nicoline Zimmermann Pedersen. Der er endvidere afgivet forklaring af Roch Khalid, Malene Simonsen, Charlotte Graversgaard, Anna Hoang, Camilla Thomsen, Katrine Steffensen, Søren Rafaelsen, Jehad Ali og Emily Sonne Jørgensen.

A har supplerende forklaret blandt andet, at Snorri Trastarson flere gange dagligt kaldte ham ”perker”, hvilket Snorri også kaldte andre ansatte med anden etnisk baggrund end dansk, herunder C. Han mener ikke, at andre personer anvendte samme grove tone som Snorri. Han er overbevist om, at Snorri ikke ville give ham ekstravagter, fordi han ikke er etnisk dansk. Han følte sig flere gange krænket af Snorri, og han prøvede at sige fra over for ham, men Snorri var chefen, og han havde brug for jobbet. Snorri rørte ved pigerne, når han passerede dem, selv om dette ikke var nødvendigt for at komme forbi. Det undrede

ham, at Snorri ville ”knække” ryggen på B, da Snorri er lille og har korte arme, som ikke kunne nå rundt om B. Snorri holdt hele tiden øje med personalet via tv-overvågningen, herunder hvor ofte og i hvor lang tid de var på toilettet, hvilket var krænkende. De ansatte kendte til få blinde vinkler i forhold til tv-overvågningen, hvor de opholdt sig i pauserne.

B har supplerende forklaret blandt andet, at Snorri Trastarson gentagne gange rørte ved hende, når han passerede hende, og hun så, at Snorri på tilsvarende måde rørte ved C. Hun sagde ikke fra over for Snorri, da hun var bange for at blive fyret. Hun har hørt Snorri kalde C ”perker”, men ikke andre skældsord, selv om han generelt talte nedladende og i en grov tone til ansatte med anden etnisk baggrund end dansk. Hun sagde flere gange til Snorri, at han talte grimt, hvortil han blot svarede, at sådan talte man i København. Der var ikke andre, der talte sådant, og der var ingen, der fandt Snorris omgangstone sjov. Det, der fik bægeret til at flyde over for hende, var, at Snorri rørte ved hendes bryster, da hun havde ondt i ryggen, og Snorri skulle hjælpe hende med at få ”knækket” ryggen. Denne episode påvirkede hende så meget, at hun måtte sygemelde sig og siden sige op.

C har supplerende forklaret blandt andet, at Snorri Trastarson 5-6 gange i løbet af en dag kaldte hende ”perker”, hvilket hun havde det dårligt med. Der var ingen andre, der kaldte hende ”perker”. Snorri kaldte hende desuden ”abekat”, ”gorilla”, ”grøntsag” og ”billig arbejdskraft”. Snorri kaldte ligeledes A ”perker”, ”abekat” og ”gorilla”, også når A var til stede, og andre kollegaer med anden etnisk oprindelse blev også af Snorri kaldt ”perker”. Det var meget grænseoverskridende for hende, da Snorri sagde, at hun så sexet ud i en for lille polo t-shirt. Det var endvidere grænseoverskridende, at han rørte ved hendes hofter, hver gang han gik forbi hende, hvilket han også gjorde i forhold til B og Heidi Nicoline Zimmermann Pedersen. Hun turde dog ikke sige fra over for Snorris udtalelser og adfærd, da hun var bange for, at hun så ville miste jobbet, som hun havde brug for. Snorri overvågede konstant personalet via tv-overvågningen, og på et tidspunkt påtalte han, at hun havde låst døren til toilettet, da hun skulle rengøre det, hvilket chokerede hende. Hun låste rettelig døren, fordi hun skulle benytte toilettet. Hun har aldrig arbejdet sammen med Søren Rafaelsen, og hun har kun 2-3 gange arbejdet sammen med Jehad Ali. Sagen har påvirket hende rigtig meget.

Snorri Trastarson har supplerende forklaret blandt andet, at han ikke har brugt ordene ”perker”, ”abekat”, ”gorilla” eller ”grøntsag” om nogen, men han har nogle gange i generelle vendinger anvendt ordet ”perker”. Han laver ”fis” med de ansatte, som tilsvarende

laver "fis" med ham, bl.a. kalder de ham nærig. Han har ikke taget pigerne på hofterne eller gnubbet sig op ad dem, men forretningen er en fast food restaurant med mange ansatte, og da der samtidig er travlt, kan det ikke undgås, at man indimellem støder ind i hinanden. Han tog ikke B på brysterne, da han skulle "knække" hendes ryg. B lagde sine arme over kors hen over brystet, og han kunne derfor ikke røre ved hendes bryster. Han ville i øvrigt heller ikke kunne have løftet hende, hvis han havde haft fat i hendes bryster. Han har ikke tid til løbende at følge med i tv-overvågningen, men det er rigtigt, at han kan følge tv-overvågningen fra sin mobiltelefon blandt andet for at kunne se, hvor travlt der er i forretningen, således at han bedre kan optimere bemanningen. Virksomheden har i dag ca. 260 ansatte, hvoraf ca. 80 % har anden etnisk baggrund end dansk, og han har ikke fået klager fra andre ansatte end appellanterne. Snorre Trastarson har i landsretten genfortalt joken om majskolben.

Heidi Nicoline Zimmermann Pedersen har supplerende forklaret blandt andet, at Snorri Trastarson på et tidspunkt bad hende ekspedere en svensk kunde, fordi hun taler svensk. Snorri overværede ekspeditionen og sagde efterfølgende, at hun talte som en navngiven svensk kvinde, som hun ikke vidste, hvem var. En anden dag havde hun en makeup, som Snorri tydeligvis ikke syntes om, og han sagde da, at hun lignede den svenske kvinde, han tidligere havde nævnt. Efterfølgende fik hun af sin familie at vide, at omtalte svenske kvinde var en pornoskuespiller, og siden har andre fortalt hende, at Snorri har omtalt hende som pornoskuespilleren. Snorri kaldte konsekvent ansatte med anden etnisk baggrund end dansk "perker", og han gav dem ofte skylden, når noget gik galt. Snorri fulgte tv-overvågningen fra sit kontor og råbte til dem, hvis han mente, at de ikke gjorde, som de havde fået besked på. Snorri kunne også se med på tv-overvågningen, selv om han ikke var til stede i forretningen, hvilket viste sig ved, at han ringede til mellemlederne og spurgte, hvorfor de ikke lavede noget. Der var blinde vinkler i forhold til tv-overvågningen, som de ansatte benyttede, når de havde brug for fred.

Roch Khalid har forklaret blandt andet, at han var ansat i forretningen i Tilst fra december 2015 og godt et år frem. Han arbejdede i køkkenet sammen med de andre drenge, herunder A. I begyndelsen var han glad for jobbet, men det ændrede sig. Snorri kaldte ham og øvrige ansatte med anden etnisk baggrund end dansk, herunder A, "perker", "abe" og "abekat". Der var ingen andre, der talte sådan. Han havde det ikke godt med at blive kaldt "perker", og han og A sagde derfor til Snorri, at han skulle tale pænt til dem. Snorri svarede hertil, at han var fra Island og således selv "perker", og han kunne derfor tillade sig at kalde dem

”perker”. Han har hørt Snorri fortælle joken om majskolben, som ikke var sjov, og ingen andre fortalte tilsvarende jokes. Han hørte på et tidspunkt A spørge, om han kunne få en ekstravagt, og at Snorri hertil svarede, at A skulle se sig selv i spejlet. Han ved ikke, hvorfor Snorri svarede således, men måske var det, fordi A var af anden etnisk oprindelse end dansk. Han så Snorri gå tæt på pigerne, men han ved ikke, om Snorri i den forbindelse rørte ved dem. Snorri grinede bare, når han gik forbi pigerne, men de grinede ikke. På et tidspunkt så han Snorri løfte en pige, men han husker ikke hvem. Snorri overvågede dem via sin mobiltelefon, når han ikke var til stede i forretningen, og opdagede han, at nogen lavede en fejl, ringede til manageren og bad denne om at tale med vedkommende. Det var ikke rart.

Malene Simonsen har forklaret blandt andet, at hun var ansat i forretningen i Tilst fra januar 2016 til juni samme år. Hun hørte Snorri Trastarson fortælle joken om majskolben et par gange og syntes ikke, at den var sjov. Snorri kaldte nogle ansatte med anden etnisk baggrund end dansk ”perker” både direkte til de pågældende og i omtalen af dem. Oftest gik det ud over A, som Snorri også kaldte ”abekat”. Snorri gjorde grin med de ansatte blandt andet ved at imitere dem. Der var tv-overvågning både i køkken og restaurant, og Snorri fulgte med i overvågningen, selv om han ikke var til stede i forretningen, og han ringede til vagtlederen, hvis der var noget, han var utilfreds med. Det var ubehageligt.

Charlotte Graversgaard har forklaret blandt andet, at hun var ansat i forretningen i Tilst fra december 2015 til juni 2016. I begyndelsen var hun glad for jobbet, men det ændrede sig, da stemningen blev trykket på grund af Snorri Trastarson og en ny vagtleder. Hun hørte flere gange Snorri fortælle joken om majskolben, som hun ikke syntes var sjov. Hvis Snorri kunne vende de ansattes udtalelser til noget seksuelt, gjorde han det. Snorri imiterede også de ansatte, når de ikke var til stede, og nogle gange var det nedladende og på grænsen til mobning. Hun hørte Snorri omtale A som ”perker”, og hun mener også, at Snorri brugte ordet direkte over for A. I forretningen var der tv-overvågning, som kunne følges på skærme på kontoret, og de ansatte kunne derfor se, hvor overvågningens blinde vinkler var. I pauserne opholdt de sig i de blinde vinkler.

Anna Hoang har forklaret blandt andet, at hun var ansat i forretningen i Tilst fra november 2015 til august 2017. Snorri Trastarson havde en speciel måde at formulere sig på, som godt kunne opfattes racistisk, blandt andet benyttede han ordet ”perker” og andre ord i samme kategori. Snorri kaldte i hvert fald A ”perker” både i omtalen af ham, og når han

var til stede. Der var blinde vinkler i forretningens tv-overvågning, og dem benyttede de ansatte sig af i pauserne.

Camilla Thomsen har forklaret blandt andet, at hun var ansat i forretningen i Tilst fra oktober 2015 til juni 2016. Hun stod i kasselinjen og betjente kunder sammen med blandt andre B og C, mens A lavede mad i køkkenet. Hun var ansat på fuld tid og har aldrig hørt Snorri Trastarson kalde nogen ”perker”, ”abekat”, ”grøntsag” eller andre lignende nedsættende ord. Det var muligt at passere hinanden ved kasselinjen uden at røre hinanden, og Snorri rørte aldrig ved hende. Hun bemærkede heller ikke, at han rørte ved andre, og hun hørte ikke nogen tale om, at Snorri talte grimt om dem eller rørte ved dem. Hun hørte Snorri fortælle joken om majskolben, men hun følte sig ikke krænket over den. Hun oplevede ikke, at Snorri benyttede tv-overvågningen til at påtale fejl, og de blinde vinkler i overvågningen var ikke noget, de ansatte talte om.

Katrine Steffensen har forklaret blandt andet, at hun var ansat i forretningen i Tilst, fra den åbnede og til juni 2017 med en ugentlig arbejdstid på 15-20 timer. Den første måned arbejdede hun i drive-in, men derefter blev hun vagtleder. På et tidspunkt fortalte Snorri Trastarson, at da han var barn, troede han, at ”perker” var en grøntsag, og det var den eneste gang, hun hørte ham bruge ordet i. Derimod hørte hun A og en anden ansat internt benytte ordet ”perker”. Hun hørte heller ikke Snorri kalde nogen ”abekat”, ”billig arbejdskraft” eller lignende. Hun oplevede heller aldrig, at Snorri tog en kvindelig ansat på hofterne. Der var ikke megen plads bag kasselinjen, og det kunne derfor ske, at man venligt rørte en kollega på skulderen, når man skulle passere vedkommende. Hun hørte en enkelt gang Snorri fortælle joken om majskolben. Hun hørte ikke Snorri vende de ansattes udtalelser til noget seksuelt. I begyndelsen var der for få polo t-shirts til de ansatte, men det gjorde de ledelsen opmærksom på, hvorefter de fik flere bluser. Hun var til stede, da B klagede over, at hun havde ondt i ryggen, og Snorri derfor tilbød at hjælpe hende med at ”knække” ryggen. B lagde armene over kors over brystet, hvorefter Snorri lagde sine arme rundt om hende og løftede hende. Der var intet seksuelt heri, og Snorri rørte ikke Bs bryster. Tv-overvågningen i forretningen blev ikke benyttet til løbende kontrol af de ansatte, men den blev benyttet, hvis kunder klagede over, at de ikke havde fået, hvad de havde betalt for. Hun deltog ikke i de ansattes snak om blinde vinkler i tv-overvågningen.

Søren Rafaelsen har forklaret blandt andet, at han i september 2015 blev ansat i Kentucky Fried Chickens forretning i Fields, hvor han fortsat er ansat. Han har kun en enkelt gang i

en uge været i virksomhedens forretning i Tilst i forbindelse med forretningens åbning. I denne uge bemærkede han intet usædvanligt, og han oplevede heller ikke Snorri Trastarson kalde nogen for ”perker”, ”abekat”, ”grøntsag” eller lignende. Pladsen ved kasselinjen var trang, men han oplevede ingen berøringer med seksuelle undertoner, når man skulle passere hinanden. Snorri er altid høflig over for de ansatte, herunder ansatte med anden etnisk oprindelse end dansk.

Jehad Ali har forklaret blandt andet, at han fra januar 2015 og tre år frem var ansat i Kentucky Fried Chickens forretning i Fields. Under sin ansættelse hjalp han i to gange to uger med at oplære de ansatte i virksomhedens forretning i Tilst, mens Sorri Trastarson var til stede i forretningen, og han arbejdede da sammen med blandt andre appellanterne. Snorri og han jokede meget og kaldte hinanden forskelligt, men han hørte ikke Snorri bruge ord som ”abekat”, ”perker”, ”grøntsag” eller ”billig arbejdskraft” om ansatte. Han hørte heller ikke Snorri vende de ansattes udtalelser til noget seksuelt, og han så heller ikke, at Snorri gnubbede sig op ad pigerne, eller at han tog dem på hofterne. Tv-overvågningen i forretningen blev ikke brugt til at kontrollere de ansatte, men alene i forbindelse med kundeklager.

Emily Sonne Jørgensen har forklaret blandt andet, at hun var ansat i forretningen i Tilst fra januar 2016 til september 2018 i begyndelsen på fuld tid, men senere på deltid. Hun arbejdede primært ved kasselinjen. Hun husker ikke at have hørt Snorri Trastarson anvende ord som ”perker”, ”abekat”, ”grøntsag” eller lignende om ansatte, og hun husker heller ikke at have hørt nogen tale om, at de var utilfredse med Snorris behandling af dem. Hun så ikke, at Snorri gnubbede sig op ad pigerne, eller at han tog dem på hofterne, og hun oplevede heller ikke, at han talte med seksuelle undertoner til de ansatte. De ansatte valgte selv størrelsen af det tøj, de skulle have på. Kun en enkelt gang påtalte Snorri over for hende hendes beklædning, men det skyldtes, at der var hul i hendes t-shirt, og hun har heller ikke hørt andre tale om, at Snorri skulle have kommenteret på deres påklædning. Der var tv-overvågning i forretningen, men hende bekendt blev den ikke benyttet til at kontrollere de ansatte. De ansatte talte om tv-overvågningens blinde vinkler, som de benyttede, hvis de ville tale i telefon i arbejdstiden. Hun var glad for Snorri som chef, og hun oplevede ikke, at han behandlede ansatte dårligt.

Procedure

Parterne har for landsretten gentaget deres anbringender for byretten og har procederet i overensstemmelse hermed.

Isken ApS og Snorri Trastarson har til støtte for afvisningspåstandene yderligere anført, at påstand 4 i landsretten er forhøjet i forhold til den tilsvarende påstand for byretten, og at påstand 6 er en ny påstand.

Fagligt Fælles Forbund (3F) som mandatar for A, B og C har heroverfor anført, at der i forhold 4 alene er tale om en beløbsmæssig forhøjelse af påstanden for byretten, og at påstand 6 vedrører samme problemstilling som påstand 4.

Landsrettens begrundelse og resultat

Afvisningspåstandene

Påstand 4 er for landsretten en beløbsmæssig forhøjelse af den tilsvarende påstand for byretten og vedrører således samme problemstilling som for byretten, og påstand 6 vedrører samme problemstilling som påstand 4. På denne baggrund, og da de nye påstande allerede er fremsat i ankestævningen, således at de indstævnte har haft tilstrækkelig mulighed for at varetage deres interesser, tillader landsretten, at påstandene fremsættes, jf. retsplejelovens § 383, stk. 1, jf. stk. 2, 2. pkt.

Påstand 2 og 3 om sexchikane

B og C har forklaret, at Snorri Trastarson i arbejdstiden tog dem på hofterne og gnubbede sig op ad dem, og A og Heidi Nicoline Zimmermann Pedersen, der tidligere også var part i sagen, har understøttet disse forklaringer. Flere nuværende og tidligere ansatte i virksomheden har heroverfor forklaret, at de ikke har set Snorri Trastarson udvise en sådan adfærd, og at de heller ikke selv har været udsat for noget tilsvarende. Landsretten finder herefter, at B og C ikke har påvist faktiske omstændigheder, der giver anledning til at formode, at Snorri Trastarson har udvist en adfærd som af dem forklaret, jf. ligestillingslovens § 16 a.

Efter de afgivne forklaringer lægger landsretten til grund, at B på et tidspunkt havde ondt i ryggen og derfor bad kolleger om hjælp til at få ”knækket” ryggen. Snorri Trastarson tilbød at hjælpe, og efter Snorri Trastarsons anvisninger lagde B sine arme over kors over brystet, hvorefter Snorri Trastarson bagfra lagde sine arme rundt om Bs brystkasse og

”knækkede” hendes ryg. Landsretten finder, at B ikke har påvist faktiske omstændigheder, der giver anledning til at formode, at Snorri Trastarsons i den forbindelse udviste en adfærd med seksuelle undertoner, jf. ligestillingslovens § 16 a, jf. § 1, stk. 6.

C har forklaret, at Snorri Trastarson en enkelt gang, da hun var iført en af virksomhedens polo t-shirts, som var for lille, udtalte, at hun så sexet ud. Snorri Trastarson har bestridt at have udtalt således, og C har herefter ikke alene med sin egen forklaring godtgjort, at Snorri Trastarson har udtalt sig som anført.

Snorri Trastarson har erkendt flere gange at have fortalt en joke om en majscolbe med seksuelle undertoner. Landsretten finder imidlertid, at joken uanset dens seksuelle undertoner ikke har til formål eller har den virkning at krænke en persons værdighed, og fremførelsen af joken har derfor ikke karakter af sexchikane, jf. ligestillingslovens § 1, stk. 6.

Herefter, og da B og C ikke i øvrigt har påvist faktiske omstændigheder, der giver anledning til at formode, at Snorri Trastarson over for dem har fremsat udtalelser eller udvist en adfærd, der har karakter af sexchikane, tiltrædes det, at Isken ApS og Snorri Trastarson er frifundet for påstand 2 og 3.

Påstand 1 og 5 om chikane i strid med ligestillingsloven

C og A har forklaret, at Snorri Trastarson adskillige gange har kaldt dem ”perker”, ”abekat” m.m., og at Snorri Trastarson har anvendt tilsvarende nedsættende ord om og over for øvrigt personale med anden etnisk baggrund end dansk. Cs og As forklaringer støttes af flere vidneforklaringer, mens andre vidner har forklaret, at de ikke har hørt Snorri Trastarson anvende sådan sprogbrug. Snorri Trastarson har bestridt at have benyttet de nævnte ord eller tilsvarende ord om nogen, men har erkendt, at han i generelle vendinger har benyttet ordet ”perker”.

Efter de afgivne forklaringer må landsretten lægge til grund, at Snorri Trastarson flere gange har anvendt ordet ”perker” om personer med anden etnisk baggrund end dansk, herunder om A og C, og også mens de har været til stede. Landsretten finder imidlertid ikke tilstrækkeligt grundlag for at fastslå, at Snorri Trastarson tillige har anvendt andre lignende udtryk om A og C.

Ordet ”perker” må efter en generel målestok anses for at være nedvurderende og krænkende, og i det ovenfor anførte omfang er bestemmelsen i forskelsbehandlingslovens § 2, stk. 1, jf. § 1, stk. 4, herefter overtrådt. Efter lovens § 7 er A og C derfor berettiget til en godtgørelse, der passende kan fastsættes til 10.000 kr. til hver.

Isken ApS og Snorri Trastarson skal således in solidum betale 10.000 kr. til A og 10.000 kr. til C, idet beløbene forrentes fra sagens anlæg den 17. januar 2017.

Påstand 4 og 6 om overvågning

C og A har gjort gældende, at tv-overvågningen af de ansatte ikke var sagligt begrundet.

Efter de afgivne forklaringer må landsretten lægge til grund, at der i forretningen var tv-overvågning i restauranten og flere fællesrum. Snorri Trastarson har om formålet med og anvendelsen af videoovervågningen af de ansatte forklaret som anført af byretten. Landsretten finder, at Isken ApS og Snorri Trastarson ikke har godtgjort tilstrækkelige tungtvejende arbejdsmæssige eller sikkerhedsmæssige grunde til at iværksætte en sådan overvågning af de ansatte. Tv-overvågningen har således overskredet grænserne for, hvad der efter arbejdsgiverens ledelsesret og dagældende persondatalov (nu databeskyttelsesloven og databeskyttelsesforordningen (Rfo 2016/679)) sagligt kan begrundes.

Landsretten finder imidlertid, at det ikke er godtgjort, at der i forhold til A eller C er sket en sådan uberettiget anvendelse af tv-overvågningen, at der er grundlag for at tilkende dem tortgodtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26.

Isken ApS og Snorri Trastarson frifindes derfor for påstand 4 og 6.

Efter ankesagens udfald skal ingen af parterne betale sagsomkostningerne for landsretten til den anden part, jf. retsplejelovens § 313, stk. 1.

T h i k e n d e s f o r r e t:

Byrettens dom ændres, således at Isken ApS og Snorri Trastarson in solidum skal betale 10.000 kr. til C og 10.000 kr. til A, idet beløbene forrentes med procesrente fra den 17. januar 2017.

Ingen af parterne skal betale sagsomkostninger for landsretten til den anden part.

(Sign.)

— — —

Udskriftens rigtighed bekræftes. Østre Landsret, den